
El republicanisme barceloní a l'Època Moderna (segles XVII-XVIII)

Xavier Torres*

La crisi de l'anomenat paradigma estatalista i la devaluació subseqüent de conceptes com ara "absolutisme" o "centralització política" han tingut com a resultat una revalorització de les ciutats europees de l'Època Moderna com a subjectes polítics. I això no solament en el cas de les ciutats formalment lliures o volgudament republicanes de bon començament, sinó també en el d'aquelles altres –les més, de fet– que figuraven dins d'un o altre aglomerat monàrquic, però que maldaren tothora per preservar el seu marge –gran o petit, segons els casos o les èpoques– d'autonomia política. Com ara les ciutats de la Corona de Castella, la capital del regne de Nàpols, Bolonya i els Estats de l'Església, o fins i tot la "república cristiana" de la ciutat de Mèxic, al regne de Nueva España. En aquesta ponència, doncs, es vol, primerament, precisar el lloc i el paper de Barcelona d'acord amb aquestes noves perspectives historiogràfiques i mitjançant la pertinent anàlisi comparativa.

Aquesta revaloració del potencial polític de les ciutats de l'Època Moderna es presenta tot sovint com una variant de republicanisme. Ara bé, de què parlem, quan parlem de "republicanisme" a l'Època Moderna? El significat d'un terme semblant no és sempre immediatament evident; ni encara menys un sinònim d'un veritable autogovern o fins i tot de govern d'acord amb la llei (que era una de les accepcions del mot). Per contra, moltes vegades l'anomenat republicanisme urbà no era sinó "respublicanisme", és a dir, una manera tan retòrica com convencional d'al·ludir a la cosa pública (*res publica*) i a la defensa del bé comú, i que, a més, tampoc no era privativa de les corporacions urbanes. Les monarquies també podien ser "respublicanes".

A la segona part d'aquesta ponència, doncs, es vol avaluar el grau i, sobretot, el significat del republicanisme barceloní de l'Època Moderna. Una anàlisi d'aquesta mena sembla del tot pertinent, paradigmes historiogràfics a banda, sobretot si es té en compte que la Barcelona dels segles XVI i XVII era una de les poques capitals europees el regiment de la qual comptava encara amb la participació, ni que fos subordinada, dels

---

* Xavier Torres Sans (Barcelona, 1955) és catedràtic d'Història Moderna de la Universitat de Girona. Ha publicat diversos estudis sobre el bandolerisme català de l'època moderna, assenyaladament *Els bandolers (s. XVI-XVII)* (1991) i *Nyerros i cadells: Bàndols i bandolerisme a la Catalunya moderna (1590-1640)* (1993). És autor, a més, de diversos treballs sobre la memorialística privada, el patriotisme a l'Europa moderna i la Contrareforma a la Catalunya dels segles XVI i XVII. Entre les seves darreres publicacions es poden citar *Els llibres de família de pagès* (2000), *La Guerra dels Segadors* (2006) i *Naciones sin nacionalismo. Cataluña en la Monarquía Hispánica (siglos XVI-XVII)* (2008). Ha estat editor de *Les altres guerres de religió. Catalunya, Espanya, Europa (segles XVI-XIX)* (2012). Actualment prepara un estudi comparatiu sobre els contextos socials i polítics de l'oratori musical a Espanya i Itàlia (segles XVII-XVIII).

estaments mitjans de la ciutat. L'avaluació del republicanisme barceloní es fa, d'una banda, mitjançant una breu anàlisi de la producció retòrica de la ciutat (cròniques, dietaris, diplomàcia) i, d'una altra banda, i més àmpliament, a través de l'estudi d'alguns "moments" o tombants republicans, assenyaladament els inicis de la revolta catalana del 1640 i, prop d'un segle després, la Barcelona de l'exili austriacista o "persistent", és a dir, la "Nova Barcelona" del banat de Temesvar, a la dècada de 1730: la més republicana de totes, probablement.